

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdx Magistratevs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. XII. De Pœnis & Præmiis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

CAPVT XII.

De poenis & præmiis.

1. **Q**uæcumque in Rep. nutare Principes Magistratūque animaduertunt, præmiis poenisque sustinent. *Nec domus vlla, nec Resp. stare potest, si in ea nec rectè factis præmia extent, nec supplicia peccatis.* Cic. 3. *de natura Deorum.* Magistratus ergo virtutes beneficio promoueat, vitia poenis excindat, nempe

Nulla communitas sine poenis & præmiis stare potest.

Oderunt peccare mali formidine poenæ.

Sæpius infamiâ tantum, & probro notasse puniuisse est, præsertim si sciatur & seruetur portas hisce ad dignitatem adipiscendam clausas, existimationemque perire: sed &

egregios inuitant præmia mores.

2. Nil non aggressuri sunt homines, si magna conatis magna præmia proponantur. Quare numquam committendum est, vt virtutibus sua merces desit, sua delictis poena; geometricâ tamen proportione, magnis magna, minoribus minora tribuantur. Consuli triumphus, legatis consulatus, torques equitibus, cæteris spolia, plebeiis ius aureorum annulorum, nobilitatis, cingulum militare, maiorum gentium nobilitati torques aurei velleris, sancti Spiritus, fascia crurulis, & si qua alia id genus magnis præmia promittuntur, vt ne quidem Ecclesiasticæ dignitates extra eam causam sint, quin benè de Ecclesia meritis conferantur. qua tamen in re nulla temporalis rei consideratio admiscenda est, nihil commercij Simoni sit cum gratia Spiritus sancti.

Ad proportionem magnis tribuantur.

3. Porro præmia virtutum non in ære tantum & auro constitui constat, sed etiam in rebus momenti exigui, quæ virtutum notæ habeantur. vt apud Græcos, & Romanos coronæ, aliaque. nam tradit Tacitus lib. 18. *apud maiores virtute quàm pecuniâ rem Romanam meliùs stetisse.* Notarum enim eiusmodi maius pretium erat, quàm auri. Vnde fortis eques à T. Labieno ex præda Gallica aureis armillis donatus, cum Scipio Imperator: *Habes, inquit, donum viri diuitis;* proiecit ille ante pedes Labieni aurum, cum subintulisset Scipio: *Te Imperator argenteis armillis donat;* alter gaudens abiit.

Non auri pretia sint, sed honorum nota.

Valer.

Valer. Max. l. 8. cap. 15. in concilio Persarum cùm deliberaretur bellumne cum Græcis suscipiendum esset, Perseus ille suos prudenter admonuit, *viderent quibuscum bellum aggredirentur: iis scilicet qui propter coronam oleagineam nulla pericula detractarent.* Ita apud Romanos coronæ ciuicæ, quernæ; obfidionales gramineæ, ouales, myrtheæ; triumphales, laureæ erant; ludicra munera, si materiam spectes: magna virtutum incitamenta, si notas honorum. vnde apud Tacitum l. 2. Flavius Arminij frater ob fortia facta, oculumque in prælio strenuè amissum in præmium stipendia adaucta, torquem, coronam, aliaque dona militaria memorat. *Inridente Arminio vilia seruitii pretia.* sed quæ contrà à Romanis æstimabantur. adeoque cùm miles ciuem seruauerat, duos hostes occiderat cùm lex vnicum requireret, sed locum deserere, quod lex non admittebat, coactus esset; consuli oportuit Tiberium, an corona ciuica deberetur. Gell. l. 5. c. 6.

Ad eam rationem de Rep. meriti libertate, societate, ciuitate donabantur, integræ etiam vrbes, & prouinciæ. multa hodie præter titulos scutiferi, militis, equitis, baronis, milorti, comitis, marchionis, ducis, velleris, aliorumque nominum equitum, vel antiquitus, vel medio æuo usurpata, ad excitandas per gloriæ cupiditatem virtutes ad vsum reuocari salubriter, vel noua inueniri possent. dummodo ea insignia non nisi virtutum pretium essent, nec tantùm ignaua nobilitas sufficeret, aut requireretur. aut non nisi per Seianum aliquem impetrari possent, sed Seiani voluntas, nisi scelere quæri; sed Principes saltem quamuis ipsi minùs boni, vel Tiberium imitarentur, *qui quamuis eminentes virtutes non consecraretur, rursus tamen vitia odio habebat.* Tacit. l. 1. Allaboret igitur Iudex vt quaquà possit ipse iure suo, vel apud Principes consilio virtutibus viam aperiat, vitiiis obstruat: beneficiis, & pœnis. quos duos Democritus Deos in hoc mundo posuit. Plin. lib. 2. cap. 7.

Quæ quamquam ita sint, & præmia virtutum insignibus constare possint non sumptuosis, non tamen est admittendum, vt benè de Republica meriti viui cum paupertate conflentur, morientes vxoribus & liberis inopiam derelinquant Pericles Atheniensium Dux spondebat Magistratum liberos eorum, qui in prælio occubuissent, vsque ad pubertatis tempus aliturum.

4.

Bene meritis, eorumque Liberis contra paupertatem cautum sit.

X 2

Veneti

5. Veneti sæpiùs non tantùm stipendia à defuncto in liberos prorogarunt, sed etiam nobiles filias ex fisco dotauerunt. Nemo vnquam in viuos aut defunctos liberalior fuit Hispanis nunc Regibus, sed Reipubl. opibus metienda sunt præmia. nimia promissio Neronem & post Galbam perdidit.

*Ut tamen
opes reip.
non superentur.*

6. Pessima præmiorum gratia est, si non tantùm sine examine, & æquilibrio meritorum, sed nihil meritis, imò turpibus personis & turpem ob causam conferantur. *Vbi malos præmia sequuntur, haud facillè quisquam gratuito est bonus: malitia præmiis excitatur, ubi ea dempseris, nemo omnium gratuito est malus.* Præmia etiam si passim vulgentur, non sunt præmia. Honores quondam fuerunt rari, & tenues, ob eamque causam gloriosi; nunc autem effusi, atque obsoleti. Mordax est illius dictum apud Thuanum, *Torquem conchyliatù postquam indignis promiscuè communicari cœpisset, non iam esse fortium virorum insigne, sed omnium bestiarum collare.*

*Neque im-
meritis
communi-
centur.*

7. Pœnarum necessitas ab hominum malitia fluxit. ita enim comparatum ait Arist. 10. *Ethic. c. 9. ut verba, doctrina, ac præcepta possint illa quidem liberalia ingenia cohortari, & excitare: at reliquos, qui sunt multo plurimi, non possint ad virtutem impellere.* boni præmiis excitantur, mali pœnis cohibentur, optimi vt & pessimi qui sunt, neque pœnis neque præmiis permouentur. quare legis virtus est imperare, vetare, permittere, punire, eorù causâ qui corrigi possunt & qui non possunt. Inclementia pœnæ ad vnum aliquem, aut paucos, fructus ad omnes pertinet, *ne pars sincera trahatur.* denique ne legis ac Magistratus autoritas vilescat. *quia conturbasti nos, conturbet te Deus.*

*Pœnarum
necessitas
à malitia
hominum.*

8. Quare & pœnæ exasperandę sunt, si gliscit malum, & frequentię criminis, aut alteri incommodo grauior pœna imponitur. In Mysia vitium incisores grauiùs, quàm alibi plectuntur: seu ob criminis frequentiam, aut vini inopiam. ita & in Africa messium incensores. *l. aut facta. §. vlt. D. de pœnis.* sic & circumstantię incendii, ruinae, naufragij, aliorumque casuum, quibus per trepidationem aut tumultum res incustoditę multorum insidiis patent, arborum furtim cęsarum, armentorum studiosè abactorum, instrumentorum ad agriculturam pertinentium, lapidum pro terminis positorum, rerum ad Ecclesias vel Respublicas aut fiscales pertinentium, vel

*Asperandę
sunt ex
causis.*

vel è loco sacro, vel die sacro, vel terrore potestatis publicæ subtractarum hæ inquam circumstantiæ omnes in Iure nostro vel criminum species mutare videntur, vel ita augere, vt peculiarem vltionem desiderent, quod passim leges canonesque demonstrant, & attigimus supra de vindict. Crim. c. 7. & rectè Tac. docet multa crudeliter agere, quo ceteris quies fit. & Polybius crudelitatem exercere terroris. & Symmachus tantum legibus severitatis addendum esse, quantum flagitia creuerunt.

Sed tamè in pœnis irrogandis præscriptum legis Iudex excedere nequit. l. 6. D. ad leg. Iul. peculati. hodie verò qui extra ordinem de crimine cognoscit, potest quam vult sententiam ferre, vel grauiorem, vel leuiorem; ita tamen vt in vtroque modo rationem non excedat. l. 13. D. de pœnis. ideoque neque pœnam arbitrio suo relictam ad mortem vsque extendere. l. 1. §. 1. & 2. D. de effract. l. 2. D. de furib. quamuis etiam circumstantia supra modum aggrauet. l. 7. D. vers. quid enim. D. ad legem Iul. repet. vbi non magis corrupti Iudicis crimen ob accessionem homicidii punitur, neque ipsum homicidium ob adiunctam violationem iudicialis religionis.

9.
Non tamen
cum legis
excessu.

Sed & mitigandæ rursus sunt pœnæ, si qua causa suadeat, præsertim in dubio. Mitigasti omnem iram tuam. Psalm. 84. Dicitur Emanuel Lusitanæ Rex consiliarios laudare solitus, si quando inuenerant rationem, quâ reos ab vltimo supplicio liberarent: sic vindicanda sunt delicta, vt supersint, quos pœniteat peccasse: in leuioribus causis proniores ad lenitatem Iudices esse debent, in grauioribus pœnis sceleritatem cum aliquo temperamento benignitatis subsequi. Meritò Lilius gloriatur quòd nulli gentium minores placuerint pœnæ quàm Romanis. Quò & pertinet ne minùs anxie in delicta inquiratur, vt rectè Turcæ seruant. Busbeq. epist. 3. & optimè Stephanus c. consulti. 2. q. 15. Spontaneâ, inquit, confessione, & testium approbatione publica delicta, habito præ oculis Dei timore, nostro regimini iudicare sunt commissa: occulta verò & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum.

10.
Ordinarie
potius mi-
tigandæ.

11.
Nec anxie
in delicta
inquirendum.

Huc & facit, vt carcerum squalor mitigetur, tortura non necessaria nec satis per iudicia admissa non adhibeatur, in corpora occisorum non sæuiatur, supra rationabilem loci consuetudinem; purgationi vulgari, aquæ frigidæ, vel feruentis, ferri candentis, vel duelli nemo subiciatur, sed neque canonicæ, nisi ea sit infamia, non ab inuidis excitata,

12.
Carcer, &
tortura,
&c. miti-
gand.

13. Purgatio-
nes Canoni-
cae vix, vul-
gares num-
quam vsur-
pentur. aliaque indicia, ob quam sacri Canones eam admittunt, vel exigunt, & hodierna consuetudo summâ circumspeditione demum vsurpat, nec omnibus in causis, nec omnibus in foris. Optimè Fredericus in Siculis legibus iubet communibus probationibus Iudices esse contentos, tam antiquis legibus, quàm suis constitutionibus introductis. Eorum etenim, inquit, sensum non tam colligendum duximus, quàm ridendum, qui naturalem candentis ferri calorem tepescere, imò quod est stultius, frigescere nullâ iustâ causâ superueniente confidunt: aut qui reum criminis constitutum ob conscientiam læsam tantum asserunt ab aqua elemento non recipi, quæ submergi potius aëris competentis retentio non permittit. Sapiens ergo Iudex, inquit Bodinus l. 4. de monoma. cap. 4. in fin. ad consequendam veritatem omnes præsumptiones comportaturus est, modò ne id faciat, quod multi Iudices in Germania solent, hi enim aut magos alios conquirunt, vt per eos ad saltum cribri resciscant, an reus sortes exerceat: aut puerulis templum adeuntibus novos calceos arungiâ suillâ perunctos curant indui, vt magæ inde nequeant egredi, nisi eis visum fuerit, qui pingues calceos ferunt: aut ambos pedes sage & manus colligantes, eam imponunt aquæ leniter, eamque, si saga fuerit, in fundo mergi non posse putant; hæc enim viâ diabolus indicia, quæ sanctè oportet seruari, commutat in scholam magiæ.
14. Multa pu-
blicas operi-
bus aut fisco
applicetur. Multarum compendia ærario fiscali inferuntur, nisi ipse Iudex vel publicis operibus, vel aliis necessariis causis specialiter deputauerit l. 5. C. de med. mult. ne tamen Iudex rem fisci, non publicam facere videatur, ter tantum pecuniâ multare potest personam eandem, ob eiusdem criminis continuationem l. 6. ibidem. nec tamen ad illius legis moderationem pertinent, qui in peculatis, aut manubiis, aut concussionibus, furtis, aliisque flagitiis, quæ coerceri seuerius conuenit, fuerunt deprehensi. ibidem. sed neque tamen remissa propter inopiam multa, iterum exigere debet. leg. 6. de Offic. Pres.
15. Ter pecunia
quis mul-
tari potest,
sed recidi-
uus grauius
puniri. Ter pecunia quis multari potest, sed recidivus grauius puniri.